

הכנימה הרכה של האפרסק, מזיק חדש לאפרסמון בישראל

יאיר בן-דב

המחלקה לאנטומולוגיה, מינהל המחקר החקלאי

שמואל גרוס, אריה מימון

לשכת עפולה, שה"מ, משרד החקלאות*

תפוצה ופונדקאים

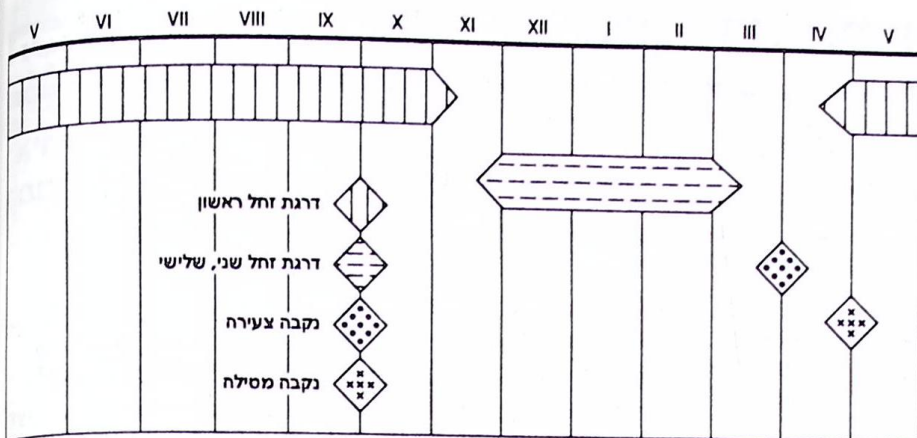
הכנימה נפוצה מאוד ברוב הארצות הצפוניות של האיזור הפליארקטי, ממערב אירופה ועד יפאן (4). יתכן כי מוצאה באיזור זה, וממנו הופצה באמצעות העברות של חומר צמחי לאזורים אחרים, וכיום היא מצויה גם באוסטרליה, בצפון אמריקה ובדרומה (2, 3). באיזור המזרח הקרוב מצויה הכנימה, מלבד בישראל, גם במצרים (1). כר"א מצטיינת ברב-פונדקאיותה, והיא נרשמה עד כה מ-40 סוגים של צמחים הנמנים עם 22 משפחות בוטניות. רוב הפונדקאים הם ממשפחת הוורדניים (4): ברם חשוב להדגיש, כי בין פונדקאיה גם מנגו, אבוקדו, תאנה, הדורים, גפן וצמחי נוי שונים. בארץ היא נמצאה עד כה על אפרסמון ושזיף בלבד.

תיאור הכנימה (תמונות - בדף צבעוני!)

כר"א בישראל היא מין חד-הורי: הנקבות מתרבות בדרך של רביית בתולים. כך הדבר גם בשאר אזורי תפוצתה. מחזור החיים של הנקבה כולל שלוש רגות זחל, ולאחר ההתנשלות האחרונה מתפתחת הנקבה הבוגרת.

בחודש יוני 1990 נתגלה במטע אפרסמון בבית-שערים אילוח באוכלוסיות גדולות של כנימה רכה. בבדיקה הקדמית נתברר כי כנימה זו נמנית עם מין, שעד אז לא היה ידוע על מציאותו בארץ. במועד גילוי הכנימה היתה אוכלוסייתה מורכבת מנקבות מטילות, שלב שבו לא ניתן להגדיר את מין הכנימה. במטרה לזהות את מין הכנימה ולהשיג מידע בסיסי על אורח חייה - אולחו בחודש יוני 1990 מספר שתילים של שזיף בזחלנים של הכנימה הנ"ל, והוחזקו בתנאי הסגר. אוכלוסיית הכנימות שהתפתחה על שתילים אלה איפשרה את הגדרת המין של הכנימה ואת לימוד מחזור החיים השנתי שלה.

בבדיקה טכסונומית נמצא כי הכנימה שנתגלתה בבית-שערים היא מהמין *Parthenolecanium persicae* (F.) Homoptera: coccidae, בעברית: הכנימה הרכה של האפרסק (כר"א). במאמר זה אנו מדווחים לראשונה על הימצאות כנימה מזיקה זו בארץ, ומוסרים מידע בסיסי על הופעתה ועל מחזור חייה.

מחזור החיים השנתי של כר"א על שזיף ואפרסמון.

מחזור החיים השנתי

כר"א מקימה בארץ דור אחד בשנה, שמהלכו מוצג בציור. נקבות בוגרות מופיעות באפריל-מאי, והן מטילות את ביציהן אל חלל הנוצר בין צד הגחון של גופן לבין קליפת ענפי העץ שעליו הן יושבות. הזחלנים שבקעו מן הביצים נורדים תחת גוף הנקבה אל העלים, ומתיישבים בצדם התחתון לאורך העורקים. באתר זה ישארו הזחלנים, בלי להתנשל וכמעט ללא גדילה, במשך כל חרשי הקיץ עד לחורף נובמבר. כאשר מתחילה שלכת העלים - נורדים הזחלנים אל הענפים ומתיישבים עליהם, בדרך-כלל סמוך לפקעים סגורים. במשך חרשי החורף והאביב (דצמבר - פברואר) הם מוסיפים להתפתח על הענפים. מתנשלים פעמיים ומידות גופם גדלות. בחורף מרס מתנשלים הזחלים פעם אחרונה, ומופיעות נקבות בוגרות צעירות. אלה מתפתחות בקצב מהיר ומסיימות את מחזור חייהן בהטלת הביצים בחדשים אפריל-מאי.

נוק והדברה

הנוק של כר"א נגרם ממציצת חמרי מזון מן העצים ומהתפתחות פייחת על טל-דבש שהיא מפרישה. כפי שתואר לעיל, הכנימה כמעט

אינה מתפתחת בתקופת הקיץ - המועד העיקרי של לבלוב וצמיחה בעצי שזיף ואפרסמון - ולפיכך מועטה גם הפרשת טל-דבש. בכל זאת יכולנו להבחין בהתפתחות של פייחת על העלים והפירות בחלקת האפרסמון בבית-שערים.

העובדה, שהרכב אוכלוסיית הכנימה במשך הקיץ אחיד מאוד (ר' בציור) מאפשרת לבחור עיתוי טוב של הדברה כימית. בחרשי הקיץ מורכבת אוכלוסייתה מדרגת זחל ראשונה בלבד, דרגה רגישה מאוד לקוטל-חרקים. ניצלנו עובדה זו, ובחודש יולי 1990 רוססה חלקת האפרסמון בבית-שערים ברובים, בנפח תרסיס עד נגירה, בדורסן ת"מ $0.1\% +$ מרשל 25 ת"מ 0.05% . התוצאות היו טובות מאוד, ונמנע נזק של פייחת על הפירות.

הכנימה הרכה של האפרסק היא רכיב חדש באוכלוסיית מויקי המטע בישראל, תפוצתה ותחום פורקאיה - כנראה עורם מצומצמים; ברם, בהיותה מין התוקף מינים רבים של גידולים חקלאיים, ביניהם כאלה שחשיבותם רבה לחקלאות הארץ - הכרחי לעקוב בעירנות אחר התפשטותה.

PARTHENOLECANIUM PERSICAE (F.), A NEW PEST
OF PERSIMMON IN ISRAEL

Y. Ben-Dov*, S. Gros** & A. Maimon**

Parthenolecanium persicae (F.) (Coccoidea: Coccidae) is recorded for the first time in Israel, where it was found to damage persimmon, *Disospyros kaki*. The scale develops one annual generation on persimmon and on plum. Ovipositing females appear in April-May and reproduction is parthenogenetic.

* Department of Entomology, ARO, The Volcani Center, Bet Dagan.

** Extension Service, Ministry of Agriculture, Afula.

הכנימה הדכה של האפרסק... (המשך מעמוד 348)

הבעת תורה

תודתנו נתונה לד"ר אליהו סבירסקי על צילום התמונות המצורפות
למאמר זה ונדפסות בדף הצבעוני.

ספרות

1. Ezzat, Y.M. & Hussein, N.A. (1969). Bull. Soc. Ent. d'Egypte. 51:359 - 426.
2. Gonzales, R.H. (1983): Insectos y acaros de importancia agricola y cuarentenaria en Chile. Santiago, 310 pp.
3. Hamon, A.B. & Williams, M.L. (1984): The Soft Scales of Florida (Homoptera: Coccoidae: Coccidae). Florida Department of Agriculture & Consumer Services. No. 600. 194 pp.
4. Kosztatab, K. & Kozar, F. (1988): Scale insects of Central Europe. Akademiai Kiado. Budapest, 456 pp.